

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ
Юридичний факультет
Кафедра кримінального, кримінально-виконавчого права та
кримінології

Затверджую
Перший проректор
Академії з навчальної роботи
кандидат юридичних наук, доцент,
полковник внутрішньої служби
Олійник О. І.
«_____» _____ 2017 р.

МЕТОДИКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ
КРИМІНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки доктора філософії

галузь знань – 081 «Право»
спеціальності – 081 – «Право»

Чернігів - 2017

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни з циклу професійної підготовки (за вибором здобувачів вищої освіти) «Методика та методологія проведення кримінологічних досліджень» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії зі спеціальності 081 – «Право»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є кримінологічне вчення щодо методики та методології кримінологічних досліджень з використанням загальнонаукових та спеціально-кримінологічних методів, процедури, стадії та програми кримінологічного дослідження, а також проведення кримінологічної експертизи.

Міждисциплінарні зв'язки: фундаментальні дисципліни – «Теорія держави та права», «Історія держави та права»; галузеві дисципліни – «Кримінальне право», «Кримінально-процесуальне право», «Кримінально-виконавче право», «Адміністративне право» та ін.; інші неюридичні дисципліни – «Філософія», «Логіка», «Філософія права», «Соціологія», «Девіантологія», «Юридична психологія» та ін.

Навчальна програма дисципліни відповідає загальним вимогам, які пред'являються до такого роду документів і в структурному плані побудована на базі модулів. Вона складається з таких 2-х змістовних модулів:

1. Загальна теорія методології кримінології.
2. Конкретні методи кримінологічного дослідження.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою навчальної дисципліни «Методика та методологія проведення кримінологічних досліджень» є :

- *загальноосвітня* (навчальна) – засвоєння слухачами основних теоретичних положень кримінологічної політики держави, формування у них вміння самостійного проведення кримінологічних досліджень;

- *розвивальна* – прищепити вміння правильного застосування знань, одержаних під час вивчення кримінології та інших галузей права, а також розуміння необхідності використання кримінологічних закономірностей для прогнозування кримінологічно релевантних явищ з метою запобігання злочинам на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях;

- *виховна* – формувати ціннісні орієнтири відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особи; виховувати активну громадянську позицію; сприяти усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в розбудові та зміцненні української держави; формувати високий рівень правової свідомості та правової культури, професійних та особистісних якостей.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Методика та методологія проведення кримінологічних досліджень» є :

- ознайомлення слухачів з теоретичними проблемами кримінологічної політики;

- вивчення загального поняття і цільового призначення наукового методу, методики та методології наукового дослідження;

- вивчення і розуміння загальнонаукових методів, що використовуються у кримінологічних дослідженнях;

- вивчення методики проведення кримінологічного дослідження;

- знання стадій та програми кримінологічного дослідження;

- опанування слухачами системою соціологічних методів кримінологічного дослідження;

- усвідомлення необхідності кримінологічної експертизи нормативних актів;

- прогнозування стану та інших показників окремих видів злочинності та вивчення особливостей профілактики цих видів злочинності боротьби з ними.

* Під час вивчення курсу передбачається читання лекцій, проведення практичних занять та контроль знань слухачів.

2. Заплановані результати навчання:

володіти

- глибокими професійними знаннями, науковим і культурним кругозором рівня здобувача наукового ступеня доктора філософії, зокрема шляхом засвоєння знань основних концепцій, теоретичних та практичних проблем, історії розвитку галузі науки та сучасним станом розвитку наукової літератури за обраною спеціальністю

знати:

- поняття кримінологічної політики;
- загальну методологію та методику наукових досліджень;

- методологію та методику проведення кримінологічних досліджень;
- процедуру та етапи кримінологічного дослідження;
- методику підготовки та оформлення програми кримінологічного дослідження;
- методи кримінологічного прогнозування;
- сутність та призначення кримінологічної експертизи нормативних актів;
- поняття і зміст діяльності щодо профілактики злочинності.
-

вміти:

- аналізувати і оцінювати основні кількісні та якісні показники злочинності;
- проводити дослідження правових явищ за допомогою методів, що використовуються у кримінології;
- застосовувати наукові методи у власній дослідницькій та практичній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин /4 кредити ECTS. З них:

- аудиторних годин 48 (16 годин – лекції, 32 години – практичні заняття);
- самостійна робота – 72 години.

3. Програма

Змістовний модуль 1.

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ МЕТОДОЛОГІЇ КРИМІНОЛОГІЇ

Тема 1. Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень

Наука як діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань. Спеціаліст у галузі правознавства під час роботи постійно вимушений мати справу з проблемами і складними завданнями. Для їх вирішення юристу необхідні вичерпні знання, які б дозволяли пояснити та зрозуміти процеси, що вивчаються, здійснити завбачання на майбутнє і відповідні практичні дії. Вироблення цих знань і є найближчою метою науково-дослідної діяльності.

Сучасне науково-теоретичне мислення намагається дійти до суті явищ і процесів, які вивчаються. Це стає можливим за умови цілісного підходу до об'єкта вивчення, розгляду його у виникненні і розвитку. Вивчати в науковому сенсі означає бути науково об'єктивним.

Метод як сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретної задачі.

У кожному науковому дослідженні можна виділити два рівні:

- 1) емпіричний, на якому відбувається процес накопичення фактів;
- 2) теоретичний – досягнення синтезу знань (у формі наукової теорії).

Згідно з цими рівнями, загальні методи пізнання можна поділити на три групи, грані між якими визначені приблизно:

- * методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, експеримент тощо);
- * методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях (абстрагування, аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання тощо);
- * методи теоретичного дослідження (ідеалізація, аксіоматичний метод, гіпотеза та припущення, історичний, системний та ін.).

Тема 2. Загальнонаукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях

Фундаментальним, узагальненим методом пізнання дійсності є діалектичний метод. Об'єктивну основу його утворюють найбільш узагальнені закони розвитку матеріального світу.

Діалектичний підхід дає змогу обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки, процеси диференціації та інтеграції, постійну суперечність між сутністю і явищем, змістом і формою, об'єктивність в оцінюванні дійсності. Діалектика виступає як знаряддя пізнання у всіх галузях науки і на всіх етапах наукового дослідження. Вона визначає позиції дослідника, стає основою інтерпретації об'єкта та суб'єкта пізнання, процесу пізнання та його результатів.

Абстрагування (від латинського терміну *abstrahere*, що означає відволікання) – це уявне відвернення від неістотних, другорядних ознак предметів і явищ, зв'язків і відношень між ними та виділення декількох сторін, які цікавлять дослідника.

Процеси абстрагування в системі логічного мислення тісно пов'язані з іншими методами дослідження і передусім з аналізом і синтезом. Аналіз – це

метод пізнання, який дає змогу поділити предмет на частини з метою його детального вивчення. Синтез, навпаки, є наслідком з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле.

Індукція (від латинського *inductio* – наведення) являє собою умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень.

Дедукція (від латинського *deductio* – виведення) – це такий умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості.

Моделювання – непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження. Суть моделювання полягає в заміщенні досліджуваного об'єкта іншим, спеціально для цього створеним. Під моделлю розуміють уявну або матеріально реалізовану систему, котра, відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, здатна замістити його так, що вона сама стає джерелом інформації про об'єкт пізнання.

Сходження від абстрактного до конкретного – це одна з форм наукового пізнання. Згідно з цим методом мислення бере свій початок від конкретного в дійсності до абстрактного в мисленні і від нього – до конкретного в мисленні.

Метод ідеалізації – мислене конструювання об'єктів, яких немає в дійсності, або які практично нездійсненні.

Мета ідеалізації: позбавити реальні об'єкти деяких притаманних їм властивостей і наділити (мислено) ці об'єкти певними нереальними і гіпотетичними властивостями.

Формалізація – метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

Серед великої різноманітності загальнонаукових методів окремо виділяють історичний і логічний методи дослідження, які дозволяють мислено відтворити досліджуваний об'єкт у всій його об'єктивній конкретності, уявити і зрозуміти його в розвитку. За допомогою логічного методу дослідник на основі опрацювання, критичного аналізу і формулювання своїх пропозицій розвиває існуючі теоретичні уявлення або висуває нові теоретичні припущення. Історичний метод надає можливість

для всебічного дослідження явищ і подій у хронологічній послідовності, щоб відкрити їх внутрішні зв'язки та закономірності розвитку.

Аксиоматичний метод – це засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами.

Тема 3. Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження

Процедура кримінологічного дослідження як послідовність дій дослідника або колективу дослідників, певні стадії (етапи) процесу кримінологічного вивчення проблем злочинності, яких необхідно дотримуватись, щоб із більшою ефективністю домогтися відповіді на поставлені задачі та цілі дослідження. Дотримання процедури дослідження забезпечує організованість, цілеспрямованість та оптимальність всієї дослідницької роботи.

Стадії (етапи) кримінологічного дослідження. Етапи, з яких у цілому складається процедура кримінологічного дослідження. Підготовчий етап. Розробка програми (проекту) дослідження. Визначення емпіричних об'єктів дослідження. Розробка методики цього конкретного дослідження. Проба (пілотаж) методик, їх доопрацювання. Збирання первинної інформації. Кількісна і логічна обробка зібраних даних. Інтерпретація результатів, висновки, рекомендації та пропозиції.

Програма кримінологічного дослідження. Програма кримінологічного дослідження – документ, в якому описана сукупність послідовних операцій, що забезпечують: а) опис характеристики злочинності та заходів боротьби з нею; б) висновки про рівень, структуру, динаміку, причини злочинності, ефективність заходів боротьби з нею; в) прогнози змін; г) рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності правоохоронних та інших державних органів і громадських організацій.

Форма та зміст програми, її розділи. Мета та завдання дослідження.

Тема 4. Методика кримінологічного дослідження

Методика дослідження як система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження. Свідоме застосування науково обґрунтованих методів слід розглядати як найсуттєвішу умову отримання нових знань. Дослідник, який добре знає

методи дослідження і можливості їх застосування, витрачає менше зусиль і працює успішніше, ніж той, хто у своєму дослідженні спирається лише на інтуїцію або діє за принципом спроб і помилок. Застосування правильних методів спрямовує хід думок дослідника, відкриває перед ним найкоротший шлях для досягнення мети і забезпечує таким чином можливість раціонально витрачати енергію і час науковця. Кожний метод наукового пізнання слід розглядати як систему регулятивних принципів практичної і теоретичної діяльності людини. Методів пізнання об'єктивної дійсності відомо дуже багато. Правильний вибір методів дослідження потребує знання їх класифікації.

Поняття методики кримінологічних досліджень. Методика кримінологічних досліджень як сукупність конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про злочинність, її причини, особу злочинців, а також боротьбу з нею.

Комплексність методики кримінологічних досліджень, що визначається міждисциплінарністю кримінології.

Поєднання соціологічних та правових методів – характерна особливість методики кримінологічних досліджень.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Тема 5. Соціологічні методи кримінологічного дослідження.

Анкетний метод.

Система соціологічних методів кримінологічних досліджень.

Конкретно-соціологічні методи застосовуються при: аналізі соціальних умов і факторів, за яких існує і діє кримінальний закон; вирішенні проблеми впливу кримінального закону на злочинність і на самого злочинця; дослідження того, як знають і розуміють кримінальний закон окремі категорії громадян, як вони ставляться до практики застосування кримінального закону правоохоронними органами і судом. Цей метод реалізується, в основному, через опитування або експертну оцінку, тому здається доцільним ретельніше розглянути ці соціологічні методи дослідження правових явищ.

Опитування як звернення особи, яка опитує, до опитуваної (респондента) з питаннями. Розрізняють три основних види опитування: інтерв'ю, анкетування і опитування експертів.

Анкетування як вид опитування, що ґрунтується на опосередкованій взаємодії опитувальника й опитуваного, при якому останній самостійно

заповнює бланк, що містить перелік питань (анкету). Анкетне опитування може бути груповим або індивідуальним.

Інтерв'ю використовується декілька рідше, ніж анкетування, що пов'язане з більшою трудомісткістю процесу і витратами. Позитивна якість інтерв'ю – у більш глибокому (тісному) психологічному контакті з респондентом. Анкетування дозволяє охопити більш широке коло опитуваних.

Анкетний метод. Переваги та недоліки анкетного методу як найбільш поширеного в кримінологічних дослідженнях.

Види анкет. Вимоги, що висуваються до формулювання питань та до їх розташування. Види питань, що ставляться в анкеті. Організація проведення анкетного опитування. Процедура узагальнення анкет. Оцінка результатів анкетного опитування.

Соціологічні методи кримінологічного дослідження. Метод інтерв'ю, метод спостереження, метод експертних оцінок, метод аналізу документів

Інтерв'ю. Основні методичні вимоги до проведення інтерв'ю. Показники результативності інтерв'ю.

Інтерв'ю характеризується безпосереднім усним зверненням опитувальника до опитуваного. Виділяють три види інтерв'ю: формалізоване (за опитувальним листом); сфокусоване (спрямоване на вивчення конкретного кримінологічного явища та передбачає розроблення в загальних рисах плану бесіди); вільне (неформалізоване), яке не потребує попередньої розробки опитувального листа або детального плану бесіди.

Опитування експертів (або метод експертних оцінок) полягає в тому, що центром оцінки факторів, що впливають на злочинність, постає думка фахівців, яка ґрунтується на їх професійному науковому та практичному досвіді.

Мета використання в кримінологічних дослідженнях експертних оцінок - думок, що висловлюються по певним питанням, групою спеціально підібраних експертів з числа осіб, що добре знають досліджувану проблему.

Спостереження як безпосереднє сприйняття самим дослідником і пряме реєстрування ним фактів, що стосуються об'єктів, які досліджуються. Види спостереження. Невключене спостереження. Включене спостереження. Завдання та певна обмеженість використання цього метода в кримінологічних дослідженнях.

Метод аналізу документів (документальний метод). Аналіз документів - метод дослідження, що ґрунтується на вивченні предметів, призначених для передачі або збереження кримінологічної інформації. Наприклад, аналіз

певної категорії кримінальних справ. Цей метод провадиться також за попередньо розробленою анкетною.

Тема 6. Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування

Прогностика. Поява кримінологічного прогнозування.

Кримінологічне прогнозування як наукове передбачення основних змін (тенденцій, закономірностей) розвитку злочинності або ймовірності вчинення злочину конкретними особами в доступному для огляду майбутньому.

Прогнозування появи нових суспільно небезпечних явищ, що вимагають своєчасної криміналізації.

Прогнозування втрати суспільної безпеки окремих видів злочинів, що вимагають декриміналізації. Прогнозування ефективності дії кримінально-правових норм, профілактичних мір. Прогнозування розвитку самої кримінологічної науки і її можливостей.

Три види кримінологічного прогнозування: 1) прогнозування злочинності; 2) прогнозування індивідуальної злочинної поведінки; 3) прогнозування можливого розвитку деяких видів людської поведінки в нові суспільно небезпечні форми, що вимагають своєчасної криміналізації.

Мета кримінологічного прогнозування – виявлення можливих тенденцій і закономірностей розвитку злочинності, поведінки конкретних осіб або настання інших кримінологічно значущих процесів.

Статистичні закономірності, що лежать в основі прогнозування злочинності.

Статистичні закономірності властиві не лише злочинності, але і її причинній базі, тобто всієї сукупності криміногенних й антикриміногенних факторів, які формують злочинність як таку.

Якісно-кількісні методи передбачення можливих змін. У науці прогностиці їх налічується понад 150. Запозичення кримінології з арсеналу прогностичних методик. Методи, які на сучасному етапі розвитку науки й практики можуть бути застосовані для передбачення тенденцій злочинності. До них належить: 1) екстраполяція; 2) метод експертних оцінок; 3) моделювання. Переваги й недоліки цих методів. Комплексне використання методів підвищує вірогідність прогностичних даних.

Метод екстраполяції. Метод експертних оцінок. Метод моделювання.

Принципова можливість імовірнісного прогнозування поведінки людини. Чотири умовні ситуації прогнозування первинної злочинної

поведінки й прогнозування рецидиву: латентна, передзлочинна, злочинна, постзлочинна.

Криміналізація – найскладніший вид кримінологічного прогнозування. Кримінологічний аспект криміналізації пов'язаний з виявленням, аналізом і прогнозуванням розвитку нових суспільно небезпечних діянь із метою їхнього своєчасного зведення до рангу злочинів. Випереджальна, своєчасна й запізніла криміналізація.

Тема 7. Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення кримінологічної експертизи

Ідея кримінологічної експертизи законопроектів і проектів нормативно-правових актів.

Загальне поняття експертизи. Експертна оцінка. Науково обґрунтована методика експертизи.

Запобігання негативним наслідкам впровадження недосконалих законопроектів у життя – мета кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.

Соціальна та кримінологічна ефективність закону. Чинники антикриміногенного характеру та чинники, що детермінують злочинність.

Прогнозування кримінологічних наслідків прийняття та реалізації законодавчого (нормативно-правового) акту.

Загальне поняття кримінологічної експертизи.

Методологія та методика кримінологічної експертизи. Забезпечення експертів системною кримінологічною інформацією. Комплексна методика кримінологічної експертизи проектів законодавчих, інших нормативно-правових актів, управлінських рішень.

Правове регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів. Рівні правового регулювання. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання. Фахові вимоги до експертів. Об'єкти та суб'єкти кримінологічної експертизи. Експертно-кримінологічна установа. Види кримінологічної експертизи.

Організація запровадження та проведення кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.

4. Структура навчальної дисципліни

№ теми	Найменування розділів та тем	Кількість годин по видам занять							
		Всього	Л.	С.	П.	С.р.	І.р.	ЕС TS	Інші
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень		2		4	9			
2	Загальнонаукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях		2		4	9			
3	Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження		2		4	9			
4	Методика кримінологічного дослідження		2		4	9			
5	Соціологічні методи кримінологічного дослідження		4		8	18			
6	Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування		2		4	9			
7	Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення кримінологічної експертизи		2		4	9			
	ВСЬОГО	120	16		32	72		4	

5. Теми семінарських (практичних занять)

Тема 1. Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень

1. Сутність та цільове призначення наукової діяльності людини.
2. Поняття наукового методу.
3. Поняття наукової методології (методології науки).
4. Методи емпіричного дослідження.
5. Методи теоретичного дослідження.

6. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження.

Тема 2. Загальнонаукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях

1. Поділ наукових методів на загальнонаукові та методи окремих наук.
2. Діалектика. Діалектичний підхід (метод) як фундаментальний метод пізнання дійсності.
3. Метод абстрагування.
4. Методи аналізу та синтезу.
5. Методи індукції та дедукції.
6. Метод моделювання.
7. Метод сходження від абстрактного до конкретного.
8. Метод ідеалізації.
9. Метод формалізації.
10. Аксиоматичний метод.

Тема 3. Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження

1. Процедура кримінологічного дослідження.
2. Значення дотримання процедури кримінологічного дослідження.
3. Загальна характеристика стадій (етапів) кримінологічного дослідження.
4. Характеристика підготовчого етапу.
5. Розробка програми (проекту) дослідження.
6. Визначення емпіричних об'єктів дослідження.
7. Розробка методики дослідження, пілотажне дослідження та доопрацювання методик.
8. Збирання первинної інформації.
9. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
10. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
11. Форма та зміст програми дослідження.

Тема 4. Методика кримінологічного дослідження

1. Застосування обґрунтованих наукових методів.
2. Поняття методики кримінологічного дослідження.

3. Комплексний характер методики кримінологічного дослідження.
4. Вплив міждисциплінарного характеру кримінології на обрання методичного інструментарію.
5. Основні методи кримінологічного дослідження та їх класифікація.
6. Математичні та статистичні методи дослідження.
7. Соціологічні методи дослідження.
8. Соціально-психологічні методи дослідження.
9. Психологічні методи дослідження.
10. Методи інших наук, що застосовуються у кримінологічних дослідженнях.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Тема 5. Соціологічні методи кримінологічного дослідження.

1. Питання до теми:
2. Група соціологічних методів дослідження.
3. Опитування та його різновиди.
4. Метод анкетування.
5. Види анкетування.
6. Переваги та недоліки анкетування.
7. Вимоги, що висуваються до формулювання питань та до їх розташування.
8. Види питань, що ставляться в анкеті.
9. Організація проведення анкетного опитування.
10. Процедура узагальнення анкет.
11. Оцінка результатів анкетного опитування.
12. Метод інтерв'ювання.
13. Види інтерв'ю.
14. Переваги та недоліки інтерв'ювання порівняно з іншими видами опитування.
15. Метод експертних оцінок.
16. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
17. Види спостереження.
18. Метод аналізу документів (документальний метод).
19. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять кримінологічну інформацію.

Тема 6. Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування

1. Прогнози та прогностичні методи у науці.
2. Кримінологічне прогнозування.
3. Види кримінологічного прогнозування.
4. Метод екстраполяції.
5. Метод експертних оцінок.
6. Метод моделювання.
7. Прогнозування появи нових суспільно небезпечних явищ, що вимагають своєчасної криміналізації.

Тема 7. Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення кримінологічної експертизи

1. Загальне поняття експертизи. Експертна оцінка. Науково обґрунтована методика експертизи.
2. Мета кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
3. Загальне поняття кримінологічної експертизи.
4. Методологія та методика кримінологічної експертизи.
5. Проблеми забезпечення експертів системною кримінологічною інформацією.
6. Правове регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів. Рівні правового регулювання.
7. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання.
8. Види кримінологічної експертизи.
9. Фахові вимоги до експертів.
10. Експертно-кримінологічна установа.

6. Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень

(при підготовці до семінарського(практичного) заняття необхідно самостійно опрацювати наступні питання)

1. Методи теоретичного дослідження.
2. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження.

Тема 2. Загальнонаукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях

(при підготовці до семінарського(практичного) заняття необхідно самостійно опрацювати наступні питання)

1. Метод ідеалізації.
2. Метод формалізації.
3. Аксиоматичний метод.

Тема 3. Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження

(при підготовці до семінарського(практичного) заняття необхідно самостійно опрацювати наступні питання)

1. Збирання первинної інформації.
2. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
3. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
4. Форма та зміст програми дослідження.

Тема 4. Методика кримінологічного дослідження

(при підготовці до семінарського(практичного) заняття необхідно самостійно опрацювати наступні питання)

1. Соціологічні методи дослідження.
2. Соціально-психологічні методи дослідження.
3. Психологічні методи дослідження.
4. Методи інших наук, що застосовуються у кримінологічних дослідженнях.

МОДУЛЬ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Тема 5. Соціологічні методи кримінологічного дослідження.

(при підготовці до семінарського(практичного) заняття необхідно самостійно опрацювати наступні питання)

1. Метод експертних оцінок.
2. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
3. Види спостереження.
4. Метод аналізу документів (документальний метод).
5. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять кримінологічну інформацію.

Тема 6. Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування

(при підготовці до семінарського(практичного) заняття необхідно самостійно опрацювати наступні питання)

1. Метод моделювання.
2. Прогнозування появи нових суспільно небезпечних явищ, що вимагають своєчасної криміналізації.

Тема 7. Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення кримінологічної експертизи

(при підготовці до семінарського(практичного) заняття необхідно самостійно опрацювати наступні питання)

1. Види кримінологічної експертизи.
2. Фахові вимоги до експертів.
3. Експертно-кримінологічна установа.

7. Індивідуальні завдання

1. Предмет та система кримінології. Місце кримінології в системі соціальних наук
2. Методологія та завдання кримінології
3. Виникнення та розвиток вітчизняної кримінології як самостійної науки.
4. Сучасний стан кримінології. Основні кримінологічні установи в Україні

5. Злочинність як вид відхиленої поведінки. Відмінність злочинності від злочину.
6. Поняття та ознаки злочинності.
7. Функції злочинності.
8. Показники злочинності та їх загальна характеристика.
9. Географія, екологія та топологія злочинності. Регіональні особливості злочинності в Україні.
10. Поняття структури злочинності.
11. Коефіцієнти злочинності. Техніка аналізу коефіцієнтів злочинності. Соціальні протиріччя та їх роль у детермінації злочинності.
12. Поняття динаміки злочинності.
13. Латентна злочинність та її види. Способи визначення латентності злочинів.
14. Основні світові тенденції змін злочинності.
15. Характеристика злочинності в СРСР (1917-1991 р.р.).
16. Характеристика злочинності в Україні на сучасному етапі (1991-2009 р.р.).
17. Поняття та класифікація причин та умов злочинності.
18. Біологічні концепції причин злочинності.
19. Психологічні теорії причин злочинності.
20. Виникнення та розвиток концепції соціальної обумовленості злочинності у вітчизняній кримінології.
21. Соціологічні концепції причин злочинності: загальна характеристика.
22. Інтеракціонізм в кримінології. Теорія конфлікту.
23. Теорія аномії та її значення для сучасного розуміння причин злочинності.
24. Теорія диференційованого зв'язку. Е. Сатерленд та теорія білокомірцевої злочинності.
25. Теорія стигматизації та її значення для сучасного розуміння причин злочинності.
26. Економічний детермінізм та його значення для сучасного розуміння причин злочинності. Критична кримінологія.
27. Віктимологічна концепція причин злочинності.
28. Причини та умови злочинності в Україні на сучасному етапі: загальна характеристика.
29. Соціальні процеси розвитку та їх роль в детермінації злочинності (урбанізація, міграція, маргіналізація).
30. Соціально-психологічні причини та умови злочинності.
31. Маргінальність та злочинність.
32. Поняття особистості злочинця. Особистість злочинця та суміжні поняття.
33. Кримінально-правові та соціально-демографічні ознаки особистості злочинця.
34. Роль психічних та фізичних аномалій у формуванні особистості злочинця.

35. Морально-психологічні ознаки особистості злочинця: загальна характеристика.
36. Соціалізація та її роль у формуванні особистості злочинця.
37. Дискусія про співвідношення природного та соціального в особистості злочинця.
38. Типологія та класифікація злочинців.
39. Поняття та класифікація причин та умов конкретного злочину.
40. Криміногенне значення конкретної життєвої ситуації.
41. Механізм злочинної поведінки.
42. Мотивація злочинної поведінки.
43. Прийняття та виконання рішення у механізмі злочинної поведінки.
44. Настава та її роль у механізмі злочинної поведінки.
45. Віктимологічний аспект механізму конкретного злочину.
46. Віктимізація та віктимність.
47. Класифікація жертв злочинів.
48. Методика кримінологічних досліджень.
49. Методи кримінологічних досліджень: загальна характеристика.
50. Вибіркове дослідження. Валідність та репрезентативність вибіркового дослідження.
51. Анкетне опитування в кримінології.
52. Інтерв'ю. Техніка кримінологічного інтерв'ювання.
53. Техніка кримінологічного вивчення кримінальних справ та інших документів. Контент-аналіз.
54. Психологічні методи, що застосовуються в кримінологічних дослідженнях.
55. Особливості проведення соціометричного опитування.
56. Кримінально-статистичний метод в кримінологічних дослідженнях.
57. Логіко-математичні методи в кримінологічних дослідженнях. Кореляційний аналіз.
58. Кримінологічне прогнозування: види, завдання, методи, функції.
59. Основи кримінологічного планування.
60. Кримінологічне планування та організація профілактики на конкретному об'єкті.
61. Поняття та класифікація заходів попередження злочинності.
62. Спеціально-кримінологічна протидія злочинності: поняття та види.
63. Ситуативна профілактика злочинів.
64. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти попереджувальної діяльності.
65. Участь громадськості у профілактиці злочинів.
66. Участь громадськості у протидії злочинності неповнолітніх.
67. Профілактичні функції слідчого: правова характеристика.
68. Органи внутрішніх справ як суб'єкт профілактичної діяльності: загальна характеристика.
69. Прокуратура як суб'єкт попереджувальної діяльності.
70. Роль адвокатури в боротьбі зі злочинністю.

71. Законодавство України по боротьбі зі злочинністю: загальна характеристика.
72. Профілактичне значення кримінального закону.
73. Кримінологічна характеристика насильницької злочинності в Україні.
74. Попередження насильницьких злочинів.
75. Попередження злочинності неповнолітніх.
76. Кримінологічна характеристика та попередження пенітенціарної злочинності.
77. Кримінологічна характеристика рецидивної злочинності.
78. Попередження рецидивних злочинів.
79. Попередження професійних злочинів.
80. Ресоціалізація злочинців.
81. Вивчення та попередження податкової злочинності.
82. Відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом: проблеми протидії.
83. Кримінологічна характеристика професійної злочинності.
84. Кримінологічна характеристика економічної злочинності.
85. Протидія тероризму за законодавством України.
86. Організована злочинність в Україні на сучасному етапі.
87. Основні проблеми протидії корупції в Україні на сучасному етапі.
88. Правове регулювання протидії організованої злочинності та корупції: загальна характеристика.
89. Кримінологічна характеристика необережних злочинів.
90. Попередження необережних злочинів.
91. Вивчення та попередження злочинності жінок.
92. Попередження військової злочинності.
93. Основні міжнародно-правові документи по боротьбі зі злочинністю.
94. Роль та функції спеціалізованих установ ООН по боротьбі зі злочинністю та поведженню з правопорушниками.
95. Інтерпол та його роль у боротьбі зі злочинністю.
96. Транскордонні злочини: поняття та особливості попередження.
97. Попередження транснаціональної злочинності.
98. Особливості попередження транснаціональної економічної злочинності.

8. Засоби діагностики успішності навчання та питання до підсумкового контролю:

контрольні засоби, що дають змогу визначити рівень успішності слухачів на різних стадіях навчального процесу. Вони залежать від виду

контролю: вхідного (*тестування, контрольні роботи*); поточного контролю аудиторної та самостійної роботи слухачів (*тестові завдання, завдання для семінарських занять, модульні контрольні роботи, юридичні задачі тощо*); підсумкового контролю (*питання до іспиту*); контролю залишкових знань (*пакети контрольних завдань для комплексної перевірки знань з дисципліни*).

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

1. Сутність та цільове призначення наукової діяльності людини.
2. Поняття наукового методу.
3. Поняття наукової методології (методології науки).
4. Методи емпіричного дослідження.
5. Методи теоретичного дослідження.
6. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження.
7. Поділ наукових методів на загальнонаукові та методи окремих наук.
8. Діалектика. Діалектичний підхід (метод) як фундаментальний метод пізнання дійсності.
9. Метод абстрагування.
10. Методи аналізу та синтезу.
11. Методи індукції та дедукції.
12. Метод моделювання.
13. Метод сходження від абстрактного до конкретного.
14. Метод ідеалізації.
15. Метод формалізації.
16. Аксиоматичний метод.
17. Процедура кримінологічного дослідження.
18. Значення дотримання процедури кримінологічного дослідження.
19. Загальна характеристика стадій (етапів) кримінологічного дослідження.
20. Характеристика підготовчого етапу.
21. Розробка програми (проекту) дослідження.
22. Визначення емпіричних об'єктів дослідження.
23. Розробка методики дослідження, пілотажне дослідження та доопрацювання методик.
24. Збирання первинної інформації.

25. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
26. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
27. Форма та зміст програми дослідження.
28. Застосування обґрунтованих наукових методів.
29. Поняття методики кримінологічного дослідження.
30. Комплексний характер методики кримінологічного дослідження.
31. Вплив міждисциплінарного характеру кримінології на обрання методичного інструментарію.
32. Основні методи кримінологічного дослідження та їх класифікація.
33. Математичні та статистичні методи дослідження.
34. Соціологічні методи дослідження.
35. Соціально-психологічні методи дослідження.
36. Психологічні методи дослідження.
37. Методи інших наук, що застосовуються у кримінологічних дослідженнях.
38. Група соціологічних методів дослідження.
39. Опитування та його різновиди.
40. Метод анкетування.
41. Види анкетування.
42. Переваги та недоліки анкетування.
43. Вимоги, що висуваються до формулювання питань та до їх розташування.
44. Види питань, що ставляться в анкеті.
45. Організація проведення анкетного опитування.
46. Процедура узагальнення анкет.
47. Оцінка результатів анкетного опитування.
48. Метод інтерв'ювання.
49. Види інтерв'ю.
50. Переваги та недоліки інтерв'ювання порівняно з іншими видами опитування.
51. Метод експертних оцінок.
52. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
53. Види спостереження.
54. Метод аналізу документів (документальний метод).
55. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять кримінологічну інформацію.
56. Прогнози та прогностичні методи у науці.
57. Кримінологічне прогнозування.

58. Види кримінологічного прогнозування.
59. Метод екстраполяції.
60. Метод експертних оцінок.
61. Метод моделювання.
62. Прогнозування появи нових суспільно небезпечних явищ, що вимагають своєчасної криміналізації.
63. Загальне поняття експертизи. Експертна оцінка. Науково обґрунтована методика експертизи.
64. Мета кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
65. Загальне поняття кримінологічної експертизи.
66. Методологія та методика кримінологічної експертизи.
67. Проблеми забезпечення експертів системною кримінологічною інформацією.
68. Правове регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів. Рівні правового регулювання.
69. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання.
70. Види кримінологічної експертизи.
71. Фахові вимоги до експертів.
72. Експертно-кримінологічна установа.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

90-100 балів – відмінно (А);

83-89 – добре (В);

75-82 балів – добре (С);

68–74 – задовільно (D);

60-67 балів – задовільно (E);

25-59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

0-24 балів – незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

10. Рекомендована література

Література до всіх тем курсу

- Антонян Ю.М., Блувштейн Ю.Д. Методы моделирования и изучение преступника и преступного поведения. – М.: Юрид. лит., 1974. – 54 с.
- Блувштейн Ю.Д. Криминология и математика. – М.: Юрид. лит., 1974. – 176 с.
- Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии: опыт логико-философского исследования. – Минск: «Университетское», 1990. – 208 с.
- Вицин С.Е. Моделирование в криминологии: Учеб. пособ. – М.: Высш. шк. МВД СССР, 1973. – 104 с.
- Даньшин И.Н. Введение в криминологическую науку. – Х.: Право, 1998. – 141 с.
- Даньшин И.Н. Общетеоретические проблемы криминологии. – Х.: «Право», 2005. – 223 с.
- Жигарев Е.С. Методология криминологии: проблемы, поиски, решения. Монография. – М.: Щит-М, 2012. – 269 с.
- Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007.
- Иншаков С.М. Исследование преступности. Проблемы методики и методологии: монография. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 335 с.
- Криминологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. – Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. – 658 с.
- Криминология: учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / [Г.А. Аванесов и др.] Под ред. Г.А. Аванесова. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 575 с.
- Криминология и уголовная политика / Ред. колл. Келина С.Г., Коган В.М., Славин М.М.. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – 143 с.
- Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М.. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. – К: Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
- Лунеев В.В. Преступность XX века. Мировые, региональные и российские тенденции. Предисловие академика Российской академии наук В.Н. Кудрявцева. – М.: Издательство НОРМА, 1997. – 525 с.
- Сердюк П.П. Относительное измерение преступности: монография / П.П. Сердюк. – Запорожье: Кругозор, 2016. – 1000 с.

Література до окремих тем курсу

Література до теми 1. Загальне поняття наукового методу, методик та методології наукових досліджень

Зиновьев А.А. Логика науки. – М.: Мысль, 1971. – 279 с.

Клейнер Б.И. Социальная причинность, ее природа и специфика. – М.: Высшая школа, 1991. – 126 с.

Микешина Л.А. Философия науки: Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: учеб. пособие / Л.А. Микешина. – М.: Прогресс-Традиция: МПСИ: Флинта, 2005. – 464 с.

Основы философии науки: учебное пособие для аспирантов / В.П. Кохановский [и др.] – Изд. 6-е. – Ростов н/Д: Феникс, 2008. – 603 с.

Ракитов А.И. Философские проблемы науки: Системный подход / А.И. Ракитов. – М.: Мысль, 1977. – 270 с.

Рузавин Г.И. Методология научного познания / Г.И. Рузавин. – М.: Юнити, 2005. – 287 с.

Сабитов Р.А. Основы научных исследований: учеб. пособие. – Челябинск: Челяб. гос. ун-т, 2002. – 138 с.

Трубников Н.Н. О категориях «цель», «средство», «результат» / Н.Н. Трубников. – М.: Высшая школа, 1968. – 148 с.

Ушаков Е.В. Введение в философию и методологию науки. – М.: Издательство «Экзамен», 2005. – 528 с.

Философский энциклопедический словарь / Сост. Е.Ф. Губский, Г.В. Кораблева, В.А. Лутченко. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 576 с.

Шептулин А.П. Система категорий диалектики / А.П. Шептулин. – М.: Наука, 1967. – 375 с.

Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Підручник. – К.: Знання-прес, 2002. – 295 с.

Література до теми 2. Загальнонаукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях

Буданов В.Г. О методологии синергетики // Вопросы философии. – 2006. – № 5. – С. 79 – 94.

Бунге М. Причинность: место принципа причинности в современной науке. – М.: Изд-во иностр. лит., 1962. – 511 с.

Вейль Г. Математическое мышление: Пер. с англ. и нем. / Под ред. Б.В. Бирюкова и А.Н. Паршина. – М.: Наука, 1989. – 400 с.

Герасимов И.Г. Анализ и синтез в формальной логике и диалектике // *Формы мышления. Диалектика и логика* / Под ред. Б.М. Кедрова. – М.: Изд-во АН СССР, 1962. – С. 142 – 172.

Жеребкин В.Е. Логика. – Харьков: Изд-во Харьковского университета, 1968. – 256 с.

Жоль К.К. Философия и социология права: Учеб. пособие.- Киев: Юринком Интер, 2000. – 480 с.

Зак С.Е. Принципы и основные законы материалистической диалектики: Учебное пособие. – М.: Высш. шк., 1974. – 176 с.

Кнапп В., Герлох А. Логика в правовом сознании / Пер. с чешского, общ. ред. А.Б. Венгерова. – М.: Прогресс, 1987. – 312 с.

Новиков А.М., Новиков Д.А. Методология. – М.: СИНТЕГ, 2007. – 668 с.

Франк С. Очерки методологии общественных наук. – М.: Наука, 1993. – 216 с.

Юдин Э.Г. Методология науки. Системность. Деятельность. – М.: Эдиториал УРСС, 1997. – 445 с.

Література до теми 3. Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження

Антилла И. Беспристрастность и объективность в криминологических исследованиях // *Криминология и уголовная политика*. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 7 – 11.

Закалюк А.П. Актуальні методологічні проблеми української кримінологічної науки // *Вісник Академії правових наук України*. – 2003. – № 2-3 (33-34). – С. 633 – 656.

Зелінський А.Ф. Методика кримінологічних досліджень. – К.: УМК ВО, 1992. – 48 с.

Иншаков С.М. Исследование преступности. Проблемы методики и методологии: монография. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 335 с.

Миньковский Г.М. Выявление и интерпретация фактов в криминологических и уголовно-правовых исследованиях // *Криминология и уголовная политика*. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 15 – 18.

Панкратов В.В. Методология и методика криминологических исследований. – М.: Юрид. лит., 1972. – 134 с.

Свери К. Использование конкретных криминологических исследований для выработки политики борьбы с преступностью // *Криминология и*

уголовная политика. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 95 – 104.

Спиридонов Л.И. Криминологический факт и его оценка // Криминология и уголовная политика. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 19 – 21.

Хохряков Г.Ф. Исследовательские ориентации в области борьбы с преступностью // Криминология и уголовная политика. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 31 – 32.

Яковлев А.М. Социальный факт как объект криминологического исследования (Критика некоторых научных концепций) // Криминология и уголовная политика. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 12 – 14.

Література до теми 4. Методика кримінологічного дослідження

Акутаев Р.М. К вопросу о методах измерения латентной преступности // Государство и право. – 1998. – № 7. – С. 57 – 60.

Волков Б.С., Волкова Н.В. Методология и методы психологического исследования. – М.: КноРус, 2013. – 344 с.

Зелінський А.Ф. Методика кримінологічних досліджень. – К.: УМК ВО, 1992. – 48 с.

Кондратюк Л.В., Овчинский В.С. Криминологическое измерение / Под ред. К.К. Горяинова. – М.: Норма, 2008. – 272 с.

Кондрашков Н.Н. Количественные методы в криминологии. Изучение количественных показателей, характеризующих личность преступников. – М.: Юрид. лит., 1971. – 184 с.

Кузнецова Н.Ф., Остроумов С.С. Методологические проблемы криминологии // Изв. вузов. Правоведение. – 1971. – № 3. – С. 105 – 115.

Ли Д.А. Криминология: статистический метод и системный подход // Уголовное право. – 2002. – № 1. – С. 92 – 93.

Ной И.С. Методологические проблемы советской криминологии. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та., 1975. – 222 с.

Панкратов В.В. Методология и методика криминологических исследований. – М.: Юрид. лит., 1972. – 134 с.

Спиридонов Л.И. Социология уголовного права. – М.: Юрид. лит., 1986. – 240 с.

Література до теми 5. Соціологічні методи кримінологічного дослідження. Анкетний метод. Метод інтерв'ю, метод спостереження, метод експертних оцінок, метод аналізу документів

Анашкин Г.З. Влияние социологических исследований в уголовном праве на совершенствование уголовного законодательства // Криминология и уголовная политика. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 109 – 111.

Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. – М.: Аспект Пресс, 1995.

Гишинский Я.М. Методологические проблемы социологического исследования преступности // Криминология и уголовная политика. – М.: Институт государства и права АН СССР, 1985. – С. 29 – 30.

Девятко И.Ф. Методы социологического исследования. – М.: Изд-во КДУ, 2010. – 296 с.

Добренков В.И., Кравченко А.И. Методология и методика социологического исследования. – М.: Академический проект, Альма Матер, 2009. – 544 с.

Литвак Б.Г. Экспертная информация: методы получения и анализа. – М.: Радио и связь, 1982.

Литвак Б.Г. Экспертные оценки и принятие решений. – М.: Патент, 1996.

Парыгин Б.Д. Основы социально-психологической теории. – М.: Мысль, 1971. – 348 с.

Пэнто Р., Гравиц М. Методы социальных наук. – М.: Прогресс, 1972.

Рабочая книга социолога. – М.: Наука, 1983.

Сидельников Ю.В. Системный анализ экспертного прогнозирования. – М.: МАИ, 2007.

Сидельников Ю.В. Теория и организация экспертного прогнозирования. – М.: ИМЭМО АН, 1990.

Современная зарубежная социальная психология. Тексты. / Под ред. Г.М. Андреевой, Н.Н. Богомоловой, Л.А. Петровской. – М.: Изд-во Моск. Унта, 1984. – 256 с.

Спиридонов Л.И. Социология уголовного права. – Юрид. лит., 1986. – 240 с.

Тард Г. Преступник и преступление. Сравнительная преступность. Преступления толпы / Сост. и предисл. В.С. Овчинского. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 391 с.

Татарова Г.Г. Методология анализа данных в социологии (введение) / Учебн. пособие для вузов. – М.: Издательский дом «Стратегия», 1998. – 224 с.

Ферри Э. Уголовная социология / Сост. и предисл. В.С. Овчинского. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 658 с.

Шихирев П.Н. Современная социальная психология. – М.: КСП+, 1999. – 420 с.

Шнайдер Г. Й. Криминология: Пер. с нем. / Под общ. ред. и с предисл. Л.О. Иванова. – М.: Издат. группа «Прогресс» – «Универс», 1994. – 504 с.

Экспертные оценки в социологических исследованиях / Отв. ред. С.Б. Крымский. – К., 1990.

Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы. – Самара: Изд-во Самарского ун-та, 1995.

Янчук В.А. Методология и методы психологического исследования в психологии и социальных науках. – Минск: АПО, 2011. – 376 с.

Тема 6. Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування

Аванесов Г.А. Криминология. Прогностика. Управление. Учеб. пособие. – Горький: Горьк. Высш. школа МВД СССР, 1975. – 423 с.

Аванесов Г.А. Основы криминологического прогнозирования. – М.: Высш. шк. МВД СССР, 1970. – 53 с.

Аванесов Г.А. Криминологическое прогнозирование и планирование борьбы с преступностью. – М.: Высш. шк. МВД СССР, 1972. – 60 с.

Аванесов Г.А. Теория и методология криминологического прогнозирования. – М.: Юрид. лит., 1972. – 334 с.

Бестужев-Лада И.В. Прогнозное обоснование социальных нововведений. – М.: Наука, 1993. – 150 с.

Вицин С.Е. Моделирование в криминологии: Учеб. Пособ. – М.: Высш. шк. МВД СССР, 1973. – 104 с.

Гаврилов О.А. Стратегия правотворчества и социальное прогнозирование. – М.: ИГПАН, 1993. – 127 с.

Гражданников Е.Д. Прогностические модели социально-демографических процессов. – Новосибирск: Наука, 1974. – 112 с.

Закалюк А. П. Прогнозирование и предупреждение индивидуального преступного поведения. – М.: Юрид лит., 1986. – 192 с.

Клейменов М.П. Уголовно-правовое прогнозирование. – Томск: Изд-во Томск. ун-та, 1991. – 170 с.

Косолапов В.В. Методология социального прогнозирования. – К.: Вища школа, 1981. – 312 с.

Кудрявцев В.Н. Генезис преступления. Опыт криминологического моделирования. Учеб. пос. – М.: “ФОРУМ-ИНФРА-М”, 1998. – 216 с.

Лезгина М.Л. Детерминация прогнозирования. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1983. – 111 с.

Лисичкин В.А. Теория и практика прогностики. – М.: Наука, 1972. – 224 с.

Мельник М. Прикладні аспекти співвідношення кримінально-правового і криминологічного прогнозування // Право України. – 2005. - № 3. – С. 64-67.

Шаргородский М.Д. Прогноз и правовая наука // Изв. Вузов. Правоведение. – 1971. – № 1.

Література до теми 7. Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення криминологічної експертизи

Бородин С. В., Лунеев В.В. О криминологической экспертизе законов и иных нормативных актов // Государство и право. – 2002. – № 6. – С. 40 – 45.

Закалюк А.П. Про запровадження в Україні криминологічної експертизи // Право України. – 1999. – № 7. – С. 100.

Закалюк А.П. Методологічні проблеми підвищення якості законотворення в Україні засобами науково-криминологічної експертизи // Вісник Академії правових наук України. – 1996. – № 7. – С. 68 – 77.

Глушков В.М. О прогнозировании на основе экспертных оценок // Наукоеведение. Прогнозирование. Информатика. – К., 1970.

Экспертные оценки в социологических исследованиях / Отв. ред. С.Б. Крымский. – К., 1990.